

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-76>

УДК 338.4

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

FEATURES OF DETERMINING THE PROFITABILITY OF CONSTRUCTION COMPANIES

Пандас Анастасія Валеріївна

кандидат економічних наук, доцент,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8364-4180>**Федерка Тетяна Миколаївна**

магістр,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5407-592X>**Pandas Anastasiia, Federka Tatiana**

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

В сучасних умовах господарювання основна увага керівника підприємства повинна бути зосереджена на обсягах отриманого прибутку та показниках рентабельності підприємства. Для аналізу ефективності управління підприємством, для визначення його благополуччя на перспективу використовують різні показники рентабельності як найважливіший інструмент інвестиційної політики. У даній статті дається визначення поняття «рентабельність», відображені характерні особливості будівельної галузі, визначено показник рентабельності операційної та всієї діяльності великих та середніх підприємств України стосовно будівництва. Крім того, проведено аналіз діяльності конкретного будівельного підприємства, виявлено його можливості та загрози, наводяться розрахунки коефіцієнтів рентабельності, що дають можливість оцінити стан будівельного підприємства «ІнБудЦентр».

Ключові слова: прибутковість, рентабельність, будівельна галузь, будівельне підприємство, конкурентоспроможність.

В современных условиях хозяйствования основное внимание руководителя предприятия должна быть сосредоточена на объемах полученной прибыли и показателях рентабельности предприятия. Для анализа эффективности управления предприятием, для определения его благополучие на перспективу используют различные показатели рентабельности как важнейший инструмент инвестиционной политики. В данной статье дается определение понятия «рентабельность», отражены характерные особенности строительной отрасли, определены показатели рентабельности операционной и всей деятельности крупных и средних предприятий Украины, касательно строительства. Кроме того, проведен анализ деятельности конкретного строительного предприятия, выявлены его возможности и угрозы, приводятся расчеты коэффициентов рентабельности, позволяющие оценить состояние строительного предприятия «ИнБудЦентр».

Ключевые слова: прибыльность, рентабельность, строительная отрасль, строительное предприятие, конкурентоспособность.

Purpose of the article: In modern business conditions, the main attention of the head of the enterprise should be focused on the amount of profit and profitability of the enterprise. To analyze the effectiveness of enterprise management, to determine its well-being in the future use various indicators of profitability as an important tool of investment policy. Investigate the theoretical and methodological foundations of profitability management. Define the concept of "profitability", reflect the characteristics of the construction industry, determine the profitability of operating and all activities of large and medium-sized enterprises in Ukraine in relation to construction. In addition, to analyze the activities of a particular construction company, identify its opportunities and threats, provide calculations of profitability ratios, which will assess the state of the construction company "InBudCenter". Actuality of the article. In modern conditions, the assessment of the profitability of the construction company allows to determine the most rational ways to use resources and form the structure of the enterprise, and also allows the manager to ensure effective management decisions and respond quickly to environmental factors that affect the profitability of the construction company. Comprehensive use of all available resources, economic potential will increase efficiency and profitability. Therefore,

research, finding new ways to increase the profitability of the construction company is extremely important. Methods: The following methods were used to solve the tasks: analysis, synthesis, systematization, comparison, rating. Results: The profitability of a construction company is analyzed, which is an integral part of the analysis of financial and economic activities of enterprises and one of the most effective tools for accounting and control of the level of use of material, labor and monetary resources in the market. Profitability analysis is a key indicator of its effectiveness, which provides a deep economic justification of decisions through which management functions are implemented.

Keywords: profitability, efficiency, construction industry, construction company, competitiveness.

Постановка проблеми. У сучасних умовах оцінка стану рентабельності будівельного підприємства дозволяє визначити найбільш раціональні способи використання ресурсів і сформулювати структуру коштів підприємства, а також дозволяє керівнику забезпечити прийняття ефективних рішень в управлінні та оперативно реагувати на фактори зовнішнього середовища, які впливають на рентабельність будівельного підприємства. Комплексне використання усіх наявних ресурсів, економічного потенціалу сприятиме підвищенню ефективності й рентабельності. Тому дослідження рентабельності, пошук нових шляхів її підвищення має надзвичайне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням категорії «рентабельність» займалися і займаються велика кількість зарубіжних і вітчизняних економістів. Дослідники поділяються на дві категорії: одні вважають, що рентабельність і прибутковості поняття самі собою замінні, інші економісти співвідносять рентабельність з поняттям прибутковості. Загалом дослідниками категорії рентабельність, в контексті її аналізу та пошуку шляхів підвищення є Чигріна К.О., Мазаракі А.А., Князь С.В., Юрман Я.В., Романишин С.Б., Петрик В.І.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз прибутку і рентабельності будівельних підприємств усіх форм власності є складовою частиною аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств і одним з найбільш дієвих інструментів обліку та контролю рівня використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів в умовах ринку. Результати даного аналізу практично використовуються в плануванні виробництва і оцінці ефективності якості роботи. Аналіз покликаний охарактеризувати зміни в матеріально-технічній базі виробництва і показниках його ефективності, забезпечити глибоке економічне обґрунтування рішень, через які реалізуються функції управління.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідити теоретичні та методичні основи управління рентабельністю підприємства. Розглянути особливості будівельної галузі та рентабельність операційної та всієї діяльності

великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності станом за січень – вересень 2019, 2020 років. Провести аналіз діяльності будівельного підприємства «ІнБудЦентр» та оцінку коефіцієнтів рентабельності.

Вклад основного матеріалу дослідження. Як галузь матеріального виробництва, будівництво має ряд характеристик, що відрізняють її від інших галузей економіки. Особливості галузі пояснюються характером його кінцевої продукції, специфічними умовами праці, поруч своєрідних властивостей застосовуваної техніки, технології, організації виробництва, управління і матеріально-технічного забезпечення [1, с. 157]. До загальних, властивим всієї галузі, незалежно від споруджуваних об'єктів і їх призначення особливостям, слід віднести:

Розвиток ринкових відносин супроводжується значним посиленням ролі комплексного аналізу на рівні будівельної організації. Наскільки швидко і ефективно будівельна організація здатна досягти перспективних цілей багато в чому залежить її майбутнє.

Для цілей вдосконалення методів комплексної оцінки економічної ефективності діяльності будівельних підприємств необхідно [4, с. 180]:

1. уточнити набір існуючих показників оцінки економічної ефективності діяльності будівельних підприємств;

2. сформулювати найбільш повну сукупність таких показників, максимально адаптовану до будівельної галузі;

3. систематизувати раніше відомі способи визначення цих показників;

4. визначити найбільш оптимальні з них для комплексної оцінки ефективності діяльності будівельних підприємств з урахуванням сучасного стану ринкових відносин та тенденцій розвитку економіки країни;

5. доповнити існуючу класифікацію галузевими особливостями економіки будівництва.

Ключовим показником, який характеризує економічну ефективність діяльності підприємства є показник рентабельності, який дозволяє підприємству виявити подальший потенціал розвитку та вишукати резерви зростання.

Рентабельність—це категорія, що характеризує економічну ефективність виробництва,

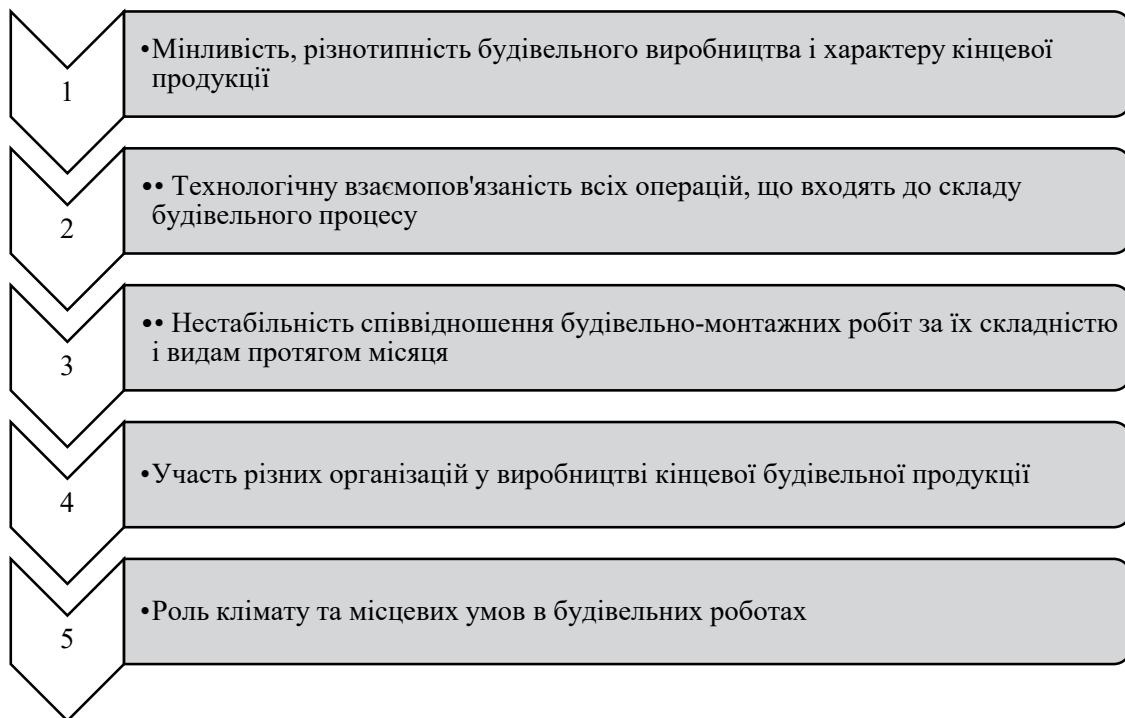

Рис. 1. Основні особливості будівельної галузі [1, с. 157]

за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення [3, с. 38].

Рентабельність виступає як економічна категорія, оцінний результативний показник, цільовий орієнтир, інструмент розрахунку чистого доходу, джерело формування різних фондів, таким чином під рентабельністю варто розуміти відносний показник ефективності діяльності будівельних підприємств, який відображає відношення отриманого прибутку з наявними або використаними ресурсами.

Для більш інформативного уявлення розглянемо стан операційної діяльності за видами економічної діяльності в Україні на теперішній час. Для цього проаналізуємо дані офіційної статистики Держстатслужби України табл. 1 за січень-вересень 2019 та 2020 років [2].

На підставі наведених даних можна зробити висновок, що рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств будівельної галузі у 2020 році скоротився на 2,7%, рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств будівельної галузі у 2020 році склав 1,1%, що на 2,6% менше ніж у попередньому періоді.

Розглянемо розрахунок показників рентабельності на прикладі будівельного підприємства «ІнБудЦентр». Основним видом діяль-

ності підприємства є будівництво житлових і нежитлових будівель, а також інші роботи, що пов'язані з цією діяльністю.

Основні чинники, які найбільшою мірою негативно впливають на фінансовий стан підприємств будівельного комплексу: неплатежеспроможність замовників, висока вартість матеріалів, відсутність власних оборотних коштів, високий відсоток комерційного кредиту, економічна і політична ситуації, високий відсоток ризику, стан нормативно-правової бази.

Для ефективного управління підприємством необхідно правильно планувати його діяльність, щоб виробляти стратегію і тактику фінансово-господарської діяльності, за допомогою якої підприємство зможе досягти довгостроковий успіх на ринку, потрібно регулярно збирати й аналізувати інформацію про стан ринків і власних можливостях.

Метою проведення аналізу є виявлення тенденції розвитку компанії в минулому, оцінка її положення на даний момент, обґрунтування її розвитку в майбутньому, визначення ступеня її ділових і фінансових ризиків.

Таким чином, зовнішнє середовище досить сприятлива в діяльності компанії «ІнБудЦентр». Основні можливості для організації залежать від потенціалу попиту, розширення ринку, відкриття нових сегментів, ослаблення позицій конкурентів (вітчизняних і зарубіжних), створення мережевої структури, а також розробки

Таблиця 1

Рентабельність операційної та всієї діяльності великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності станом за січень-вересень 2019, 2020 р. [2]

(у відсотках)

	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств		Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств	
	2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.
Усього	10,2	3,9	8,4	-2,7
сільське, лісове та рибне господарство	2,3	1,6	-0,9	-1,6
промисловість	7,7	3,3	6,6	-2,6
будівництво	4,7	2,0	3,7	1,1
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	28,4	16,2	20,4	1,2
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,8	-0,4	1,5	-6,2
тимчасове розміщування й організація харчування	30,3	-12,7	19,7	-19,3
інформація та телекомунікації	23,3	24,2	18,6	8,2
фінансова та страхова діяльність	7,7	5,8	11,5	12,2
операції з нерухомим майном	59,4	-7,7	37,3	-19,2
професійна, наукова та технічна діяльність	15,3	-7,8	14,4	-12,9
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	3,4	2,5	6,2	-0,4
освіта	5,7	-7,5	-0,7	-12,9
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7,6	7,6	5,1	4,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	7,7	-40,6	5,2	-40,9
надання інших видів послуг	19,4	-8,2	13,5	-0,4

Таблиця 2

Потенційні можливості та загрози в діяльності «ІнБудЦентр»

Можливості	Загрози
Значний потенціал попиту і його розширення	Вихід на ринок нових конкурентів
Розширення ринку, відкриття нових сегментів	Загроза поглинання більш великою компанією
Ослаблення позицій конкурентів	Зміни потреб покупців і структури попиту
Можливості інтеграції	Скорочення ринку
Розробка нових технологій	Нестабільність банківського відсотка
Розширення організації, відкриття філіалів	Економічна криза
Прилив приватного іноземного капіталу у будівельну галузь	Форс-мажорні ситуації

Джерело: розроблено авторами

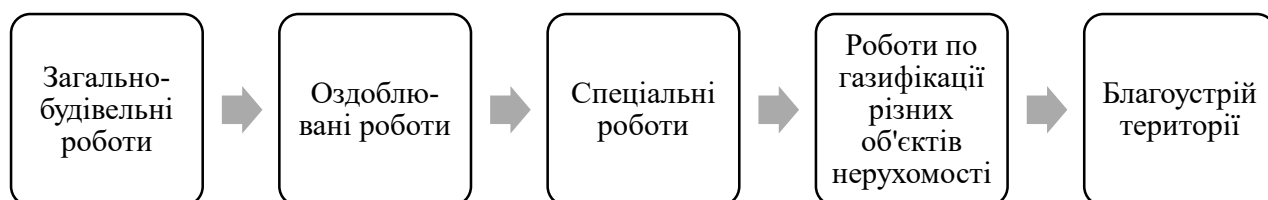

Рис. 2 Основні напрями роботи будівельного підприємства «ІнБудЦентр»

Джерело: розроблено авторами

і впровадження нових технологій виробництва та обслуговування. Основні загрози походять від існуючих конкурентів, також існує небезпека виходу на ринок нових конкурентів, зміни потреб покупців і структури попиту, скорочення ринку, які можуть сприяти зниженню частки компанії «ІнБудЦентр» на будівельному ринку.

Можна стверджувати, що рентабельність більш повно, ніж прибуток, характеризує кінцеві результати господарювання, адже їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами.

Рентабельність доцільно розглядати з двох позицій – як об'єктивну економічну категорію і як показник. Як об'єктивна економічна категорія, рентабельність характеризує прибутковість, фінансовий результат господарської діяльності.

У будівельному виробництві розрізняють рівні рентабельності: кошторисний, плановий і фактичний.

Розраховуються та аналізуються загальна рентабельність підприємства, рентабельність продукції та інші показники рентабельності.

Рентабельність інвестицій (капіталу) передбачає розрахунок двох коефіцієнтів: рентабельність сукупного капіталу та рентабельність власного капіталу. Рентабельність сукупного капіталу цікавить в першу чергу інвесторів. Рентабельність власного капіталу показує, який прибуток дає кожна одиниця, інвестована власниками капіталу.

Рентабельність продажів найчастіше всього характеризується наступними трьома показниками: валова рентабельність продажів, операційна рентабельність продажів, чиста рентабельність продажів.

Розглянемо та проведемо аналіз показників рентабельності будівельного підприємства «ІнБудЦентр».

Рентабельність сукупного капіталу у період 2017–2019 років скоротилася 0,02% та склала 0,28% у 2018 та 2019 році.

Рентабельність власного капіталу – один з найбільш важливих для власників підприєм-

ства показник, який свідчить про ефективність використання засобів, які їм належать. На протязі 2017–2018 років цей показник скоротився на 0,03. В період 2018-2019 років він незмінний.

Валова рентабельність продажів підприємства на 2017 рік складає 0,3%, у 2018 та 2019 році – складає 0,29%. Таким чином, можна зробити висновок, що в кожній заробленій гривні міститься 0,29% валового прибутку.

Чиста рентабельність продажів показує вплив структури капіталу та фінансування компанії на її рентабельність. Як бачимо з розрахунків, значення цього коефіцієнту, він зростає. На 2018 рік – склав 0,26% та у 2019 році зростає на 0,02% та становить 0,27%. Це означає, що зрештою після сплати усіх податків і відсотків, в кожній заробленій гривні залишився прибуток 0,27%.

Однак, цей показник дуже низький, що свідчить про низьку ефективність залучення інвестицій у підприємство та нестабільний вплив структури капіталу та фінансування компанії на її рентабельність.

Висновки. Будь-яка підприємницька діяльність не може бути перспективною, якщо її фінансовий результат не є достатнім та не характеризується позитивною динамікою зростання. У цьому контексті керівництво підприємства концентрує свої зусилля на антикризових заходах, змінюючи пріоритети розвитку. Увага кожного керівника повинна бути зосереджена на обсягах отриманого прибутку, показниках прибутковості підприємства, раціональному використанню всіх можливостей підприємства. Дана тема є актуальною, адже саме отриманий прибуток дає поштовх розвитку компанії в майбутньому. У представленій статті акцентована увага на діяльності будівельного підприємства «ІнБудЦентр», проведено розрахунок основних коефіцієнтів рентабельності, виходячи з цього необхідна розробка пропозицій щодо обґрунтування росту рентабельності. На основі висновків, пропонуємо наступні заходи: здачу в оренду не використовуваних приміщень, впро-

Таблиця 3

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності

Показники, %	2017	2018	2019	Зміни	Зміни
				2017–2018	2018–2019
Рентабельність сукупного капіталу	0,30	0,28	0,28	-0,02	0,00
Рентабельність власного капіталу	2,29	2,26	2,26	-0,03	0,00
Валова рентабельність продажів	0,30	0,29	0,29	-0,01	0,00
Операційна рентабельність продажів	0,27	0,26	0,28	-0,01	0,02
Чиста рентабельність продажів	0,27	0,26	0,27	-0,01	0,02

Джерело: розроблено авторами

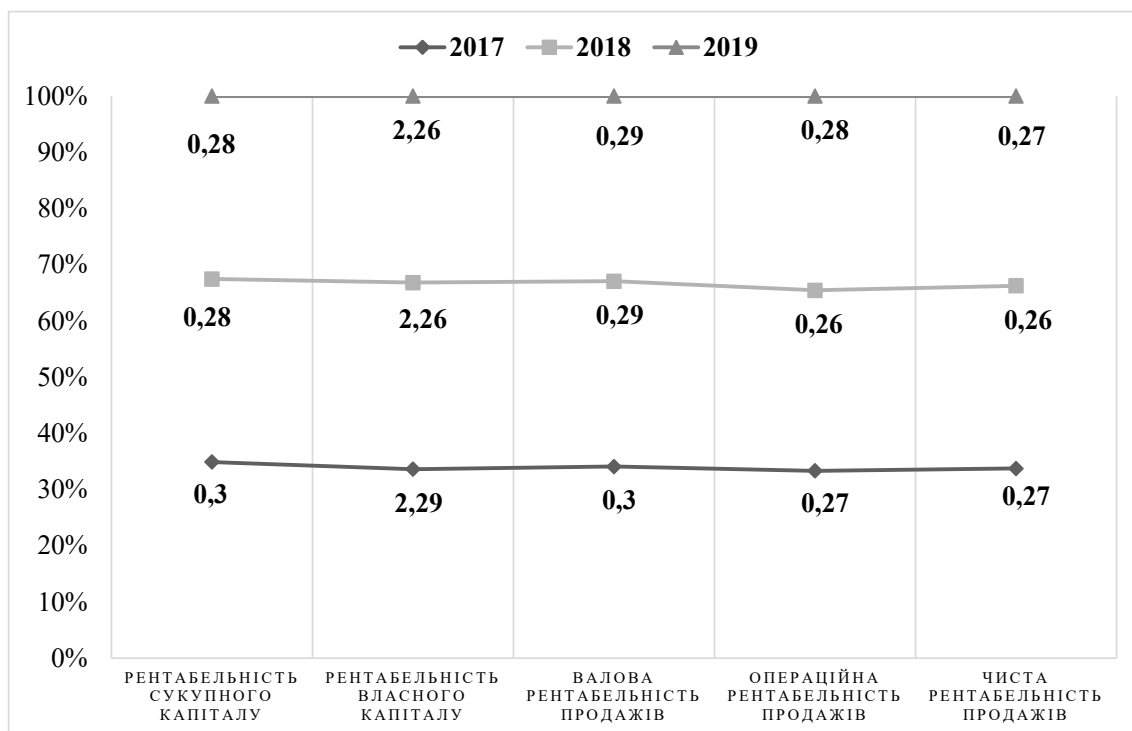

Рис. 3. Зміна коефіцієнтів рентабельності

Джерело: розроблено авторами

вадження нових актуальних (що користуються попитом) видів послуг, наприклад консультаційних послуг з впровадження енергозберігаючих технологій і перепроєктування старих систем газопостачання з подальшим виконанням робіт, оптимізацію інших операційних витрат та доходів, скорочення собівартості продукції.

У процесі прийняття рішень про застосування того чи іншого заходу необхідно проведення аналізу ефективності цих заходів, визначення економічного ефекту. Успішне застосування внутрішніх механізмів підвищення ефективності діяльності дозволить збільшити обсяг генерування прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боліла Н.В. Функціонально-операційна трансформація систем управління будівельним підприємством на ґрунті Cals-технологій. *Управління розвитком складних систем*. 2019. № 40. С. 156–159. doi: 10.6084/m9.figshare.11969097
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Крылов Э.И., Власова В.М., Журавкова И.В. Анализ финансовых результатов, рентабельности и себестоимости продукции : учеб. пособие. Москва, 2014. № 38. С. 36–44.
4. Небритов Б.Н., Василенко Ж.А., Порядин В.С. Отраслевые особенности, определяющие направление совершенствования методов комплексной оценки экономической эффективности деятельности строительных предприятий. *Вестник евразийской науки*. 2012. № 4(13). С. 180.

REFERENCES:

1. Bolila N.V. (2019) Funktsionalno-operatsiyna transformatsiya system upravlinnya budivelnyim pidpryyemstvom na grunty Cals-tekhnohohiy. *Management of complex systems development*, no. 40, pp. 156–159.
2. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Krylov E.I., Vlasova V.M., Zhuravkova I.V. (2014) Analiz finansovykh rezul'tatov, rentabel'nosti i sebestoimosti produktsii: ucheb. posobiye. Moscow, no. 38, pp. 36–44.
4. Nebritov B.N., Vasylenko Zh.A., Poriadyn V.S. (2012) Otrasleyvyye osobennosti, opredelyayushchiye napravleniye sovershenstvovaniya metodov kompleksnoy otsenki ekonomicheskoy effektivnosti deyatel'nosti stroitelnykh predpriyatiy. *Bulletin of Eurasian Science*, no. 4(13), p. 180.